

Нова телевизия, "Здравей, България"

2 септември 2013 г.

Бисер Петков: Пенсионната система има най-голяма нужда от дългосрочни и устойчиви решения

Водещ Христо Калоферов: Ще има ли промени при пенсиите и при майчинските? Управителят на Националния осигурителен институт Бисер Петков ни гостува. Добро утро.

Бисер Петков: Добро утро.

Водеща Мирослава Иванова: Добро утро. Първо, появиха се информации със заглавия от рода на "Ще дават по-лесно майчински". Вярно ли е това? Имаше информации, че ще се намалява изискваният от жените осигурителен стаж от 24 на 18 месеца, че това е по ваша инициатива, на НОИ. Има ли нещо вярно в тези информации?

Б. Петков: Бих искал да уточня, че в Националния осигурителен институт не е разработван проект и съответно ние не възнамеряваме да инициираме предложения за намаляване на срока, от който се изчисляват размерите на обезщетенията за майчинство, а пък и това е извън нашите компетенции. Бих искал да припомня само, че 2011 година се удължи срокът, от който се изчислява размерът на обезщетенията за всички срочни рискове, включително за майчинство, за безработица, за временна неработоспособност, а от 2012 година имаме ново удължаване на срока с още 6 месеца. Целта на тези законови мерки бяха свързани с това да се постигне по-голяма обвързаност между осигурителния принос на лицата и размера на обезщетението, което те получават.

Водеща: И засега остават тези 24 месеца и не се мисли за промяна на осигурителния стаж?

Б. Петков: Да, поне Националният осигурителен институт няма да инициира промяна в тази посока.

Водеща: Тоест станало е объркване. Беше важно да го уточним, защото много хора го прочетоха така или иначе.

Водещ: Към пенсионната система сега. Възможно ли е там да се случи крах? Знаем, до миналата година разчетите показваха, че едва 46 процента всъщност представляват парите от нашите осигуровки от това, което формира пенсиите, другите 54 идват от държавния бюджет. Вариант, в който парите не стигат, може ли да се случи?

Водеща: Защото имаше и такива публикации - НОИ няма да може да плаща пенсиите скоро.

Б. Петков: Не, няма вероятност за такъв вариант, поне в краткосрочна перспектива. Що се касае за бюджета на държавното обществено осигуряване, за тази година са планирани разходи за пенсии, които в рамките на текущото изпълнение, изплатените разходи за пенсии са в рамките на планираните. Дори за шестмесечието, както обявихме, около 60 милиона са по-малко изразходваните средства. Така че наистина това, което вие казахте, е една тенденция, която протича през последните години, намалява дела на...

Водещ: От 2000 г. всъщност, доколкото...

Б. Петков: Да, на практика от 2000 година, но този процес се ускорява от 2008 година и последните няколко години държавата финансира по-голямата част, т.е. над 50 процента, от разходите за пенсии под формата на трансфери като трети осигурител и чрез директна субсидия, която покрива недостига от средства.

Водещ: С възрастта за пенсиониране тогава какво правим, при условие че населението застарява очевидно? Пенсионерите са повече, отколкото работещите могат да издържат. Чухме, държавата практически плаща огромната част от пенсията, чухме идеи възрастта за пенсия да бъде обвързана със средната продължителност на живота у нас.

Б. Петков: Да, това е едно перспективно решение, което е възприето в законодателствата вече на редица страни в Европейския съюз. Мога да посоча като примери за страни, които са възприели този автоматичен механизъм за коригиране на пенсионната възраст, Италия, Испания, Гърция, Дания, Холандия.

Водещ: У нас, ако бъде въведено сега това, нагоре или надолу означава за възрастта на пенсиониране?

Б. Петков: Зависи точно какъв механизъм ще бъде възприет, защото има различни варианти. Възможно е възрастта за пенсиониране да се обвърже със съответно средната продължителност на предстоящия живот на пенсионна възраст, такъв, какъвто е отчитан за минал период, т.е. да се възприеме ретроспективен подход. Възможно е да се възприеме и проспективен подход, т.е. да се обвърже възрастта за пенсиониране с очакваната, т.е. прогнозната продължителност на живота на хората на пенсионна възраст.

Водещ: Кажете, вие сте специалист, за вас кой е най-добрият вариант?

Б. Петков: Това са наистина въпроси, които предполагат един сериозен експертен дебат. Националният осигурителен институт е направил необходимите разчети. Този въпрос се дебатира и в Консултативния съвет по оптимизиране на осигурителната система при министъра на труда и социалната политика и аз мисля, че ще се стигне до едно решение, което ще отчита и международния опит, и българската специфика.

Водещ: А реформата "Дянков" в тази връзка как допринесе или попречи на работата в това отношение? Най-грубо казано, всъщност ситуацията беше по-малко пенсионери - по-малко пари за плащане. Има ли вариант, в който хем агнето цяло, хем вълкът сит?

Водещ: И на този фон идеите за замразяване на възрастта и на стажа как стоят сега?

Б. Петков: Ние неколкократно сме оповестявали какви са преките финансови ефекти от увеличението на възрастта, започнало от 2012 г., както и на стажа, с по 4 месеца. Във финансово изражение това са по-малко новоотпуснати пенсии и 35,5 милиона по-малко разходи за 2012 г. Очакванията ни за ефекта от увеличаването на възрастта и стажа през тази година са, че всъщност те ще доведат до ново понижение на броя на отпуснатите пенсии и съответно на разходите за пенсии. Аз вече споменах, че ние отчитаме по-малко разходи от планираните. По отношение на другия въпрос, дали може да се постигне такава идеална ситуация, трудно е, защото възрастта на хората съответно расте. Прогнозите на Евростат и на другите институции са, че този процес ще продължи и в бъдеще. А това променя пропорциите, на база на които функционира разходопокривната система, и води до необходимост от увеличаване на възрастта за пенсиониране. Вече въпрос за решение е как това става във времето, дали то да се стопира за известен период, или да продължава плавно или по-ускорено.

Водещ: Добре, но, г-н Петков, има един много голям проблем. Сега, ние сме все млади хора, сме се събрали тази сутрин в студиото, но рано или късно и ние ще се пенсионираме, проблемът е, че в България...

Водещ: Живи и здрави.

Водещ: Живи и здрави. Проблемът е, че в България никой не може да си направи планове за пенсионирането, дори в неговото навечерие, защото непрекъснато се променят правилата и процедурите. Кажете като специалист в тази област това притеснява ли ви, в другите държави така ли е? Правиш си планове, че след 2 години

излизаш в пенсия, започваш да обикаляш примерно стоте национални туристически обекта...

Водещ: Но не знаеш кой ще дойде на власт...

Водеща: ...в България, но не знаеш, да, в следващия момент кой ще поеме властта и каква реформа пенсионна ще бъде направена. Това проблем ли е в системата, или е нормално?

Б. Петков: Пенсионната система е една от най-консервативните обществени системи и може би в нея има най-голяма нужда от дългосрочни и устойчиви решения.

Водеща: Каквито няма, трябва да го признаете.

Б. Петков: Да, да, признавам, че поне практиката до момента показва, че по отношение на българската пенсионна система това изискване не се спазва. Връщам се към въпроса ви за автоматичния механизъм за увеличаване на възрастта. Това е всъщност едно решение, което до голяма степен отговаря на тези изисквания, т.е. системата да бъде прогнозируема, устойчива, предвидима за бъдещите пенсионери, защото...

Водеща: Да кажем, че ще я предпази от политически намеси...

Б. Петков: Да, да.

Водеща: ...периодични през няколко години.

Б. Петков: Това е, това е едно от предимствата на едно такова решение, че всъщност ограничава възможностите за политическа намеса по отношение на такъв чувствителен въпрос, какъвто е законната възраст за пенсиониране, и в същото време гарантира една дългосрочна финансова стабилност на системата. Да, възрастта за пенсиониране е нормално да се променя с нарастването на възрастта и продължителността на живота, но трябва да е ясно как това ще става в една дългосрочна перспектива.

Водещ: Вярвате ли в тази финансова стабилност? Ето сега например нова промяна, връща се швейцарското правило от догодина, казват, увеличението на пенсиите обаче е ежегодно. Крие ли рискове за бюджета, за който споменахме преди малко в какво състояние е? Следващата година се очаква пенсиите да скочат с 2,5 процента.

Б. Петков: Швейцарското правило е един от механизмите за осъвременяване на пенсиите, който механизъм е бил прилаган, макар и не в чистия си вид, в българската пенсионна система като действаща законова норма от 2006 до началото на 2012 г. е записано, че пенсиите се осъвременяват с индекс, който се формира от 50 процента от нарастването на цените за предходната година и 50 процента от темпа на нарастване на средния осигурителен доход. 2012 г. този механизъм и това правило беше заменено с индексирание на пенсиите с индекса на потребителските цени, т.е. с инфлацията, но на практика поради замразяване и неприлагане на този механизъм 2012 г. и тази година той не се прилага. А швейцарското правило наистина е по-щедро по принцип спрямо пенсионерите, защото осигурява по-голяма индексация на старите пенсии. Друго негово предимство е, че в по-голяма степен поддържа съответствието между равнищата на старите и новите пенсии, защото средният осигурителен доход участва при определяне на размера на пенсиите, а той е също така и компонента в швейцарското правило, като разчетите, които се правят, тъй като към момента ние не разполагаме с фактически данни какъв ще бъде ръстът на средния осигурителен доход и каква ще бъде инфлацията за 2013 г., която още не е приключила, но имаме основание да смятаме категорично, че швейцарското правило ще осигури едно по-голямо нарастване на пенсиите, на старите пенсии, на пенсиите в състояние... Нашите разчети са, че този процент ще бъде от порядъка на два и половина и повече процента.

Водещ: Тоест на 200 лв. пенсия 5 лв. увеличение.

Б. Петков: При конкретно... конкретните причини, които вие използвате в примера - да.

Водеща: Добре, докато още сме... Последно по темата за пенсиите и за финансовата стабилност. Дискусии като тази около фонд "Доверие" как се отразяват, г-н Петков, на системата, на нейната стабилност? Вие, ако не се лъжа, сте и бивш заместник-председател на Комисията за финансов надзор, нали така?

Б. Петков: Да, така е.

Водеща: Има ли проблем, как отзвучава в системата такъв един разговор като този за "Доверие"?

Б. Петков: Българската пенсионна система е комплексна по своя характер. Тя включва наистина както солидарната, държавно управлявана система, първия стълб, така и капиталовата система, като пенсионната система се нуждае от доверие и всички съответно...

Водещ: Не в прекия смисъл...

Б. Петков: Да, доверие на хората, които внасят, които са контрибутори на тази система, а в капиталовата част на пенсионната система размерът на пенсията наистина зависи от това какво си внесъл, доколко си бил постоянен и съответно как са управлявани средствата ти от фонда, на който си се доверил, и съответно пенсионното дружество.

Водещ: Добре осъзнавате обаче, че огромна част от работещите предпочитат да получават парите си на ръка, да не плащат осигуровки, самите им работодатели също предпочитат това така да се случва. Как ще си върнете доверието на тези хора, за да започнат отново да влагат средства в бюджета на НОИ?

Б. Петков: Отново коментираме темата за доверието, от което се нуждае пенсионната система. Това доверие се формира чрез яснота какво ще получат хората, ако имат определено осигурително поведение, яснота по отношение на това какви параметри съответно ще бъдат валидни за тяхното пенсиониране като възраст, като осигурителен стаж. Достатъчно прозрачност по отношение на това как се управляват парите, които те са внесли, парите на данъкоплатците, общо за солидарната система, а така също личните пари, които хората внасят в капиталовата система и които, както знаете, се водят на индивидуални партии и съответно се инвестират от пенсионните дружества.

Водеща: Проблемът с болничните. И днес има заглавия във вестниците "Болничните като...", социална помощ, беше буквално...

Водещ: Да.

Водеща: ...заглавието. Какво се случва там? Източва ли се по този начин системата на практика без болнични? Оказва се, че примерно работодателят ти има финансови проблеми, излизаш в болничен, за да имаш малък макар, но все пак сигурен някакъв доход. Има ли много такива случаи? Нарастват ли те и какво правите?

Б. Петков: Да, има такава тенденция на увеличаване на броя на болничните листове и съответно на изплатените парични обезщетения за временна неработоспособност. Тази тенденция се наблюдава от 2012 г., продължава и през 2013 г. Това е една от програмите, по които към полугодieto констатираме преразход спрямо планирания размер на средствата. Като...

Водеща: Колко повече? Колко повече?

Б. Петков: За шестмесечието около 20 милиона са повече изплатените парични обезщетения спрямо планирания им размер.

Водеща: Това е огромна цифра - очевидно налага мерки.

Б. Петков: Не. Това не е огромна цифра на фона...

Водеща: Е, 20 милиона малко пари ли са?

Б. Петков: В рамките на един бюджет от 9 милиарда, какъвто е бюджетът на държавното обществено осигуряване, не изглежда толкова голяма и значима, но така или иначе е един индикатор, че всъщност тази тенденция продължава. Една мярка,

която обаче имаше по-кратковременно действие, се оказа, беше включването на работодателя в първите три дни от временната неработоспособност. Но ефектът от тази мярка, въведена в средата на 2010, се усети през 2011 година, след което започна коментираната тенденция. Ние анализираме...

Водеща: Тоест не работи вече тази мярка.

Б. Петков: Поне, поне...

Водеща: Трябва ли да се промени тогава регламентът?

Б. Петков:...нейното... този ефект, който имаше 2011 година, той не се наблюдава сега, но аз искам да подчертая, че много са факторите, които влияят върху този процес. И вие споменахте някои от тях. Безспорно един от факторите е повишаване на заболяемостта на населението. Особено в периоди, в които има епидемии, в НОИ се усеща едно значително нарастване на броя на болничните листове. Да, възможна причина и нашите анализи по работодатели показват, че наистина болничните листове са по-голям брой и имаме сериозно нарастване там, където има икономически проблеми съответно работодателят.

Водещ: Голяма част от моите колеги, да ви насоча към един друг проблем, предпочитат да си пуснат отпуска вместо болнични, защото продължават да се бавят средствата, които трябва да получи човек по картата си през НОИ. И точно когато се лекуваш и трябва да имаш пари, обикновено си с по-малко.

Водеща: Оставаш без средства, да.

Водещ: Може ли този процес да се забърза в крайна сметка?

Б. Петков: Този процес има вече ускоряване през тази година, защото сроковете за представяне на болничните листове и на другите документи в НОИ от страна на работодателите вече са изтеглени напред, така да се каже, с оглед на това, че работодателите трябва да представят в НОИ документите за изплащане на обезщетение до 15-о число на месеца, следващ, през който е издаден болничният лист. В НОИ въпреки огромния брой болнични листове правим всичко възможно като организация плащането на обезщетенията да бъде извършено в рамките на 15 дни, 15 работни дни, след представяне на всички документи. И са много малко случаите, в които този срок не е спазен. Те са по причини, свързани с това, че не са представени всички документи или нещо по отношение на осигурителния доход на лицето не е изяснено и трябва да се направи корекция в регистъра на осигурените лица, но системата като цяло прави възможното да ускори максимално този процес. Кардиналното решение на този въпрос е въвеждането и стартирането на електронен регистър на болничните листове. Това е един проект, една мярка за облекчаване на административната тежест, която ние също полагаме максимални усилия да ускорим нейната реализация, защото тя не зависи само от НОИ, тя зависи от много други институции, които са във веригата на болничния лист - тръгваш от органите на медицинска експертиза, минаваш през работодателите и стигаш до НОИ, където всъщност се извършва плащането. Така че работим усилено, за да може да се предложат необходимите законови промени и в края на 2014 година да имаме готовност с електронния регистър на болничните листове. Тогава грешките ще се намалят чувствително, много ще се ускорят много процеси, които сега изискват ангажиране на значителен човешки труд, и в крайна сметка това ще бъде в полза на бенефициентите на тези плащания.

Водещ: Две думи на финала.

Водеща: И ще отпадне като проблем...

Водещ: Военният министър ще ни гостува след малко. Ранното пенсиониране на военните, ако се върне, ще обърка ли бюджета на НОИ, за много пари ли говорим? Само с да или не набързо.

Б. Петков: Това е решение, което не се взема от Националния осигурителен институт. През 2011 година и 2012 година бяха направени, бяха предприети законови мерки за ограничаване на ранното пенсиониране. Но така или иначе решението, което в момента имаме, смятам, че е половинчато, тоест въведена е възраст, условие за възраст само на една група лица по член 69. Това са лицата, изпълнявали военна служба. Оттук нататък възможностите са две - или, спазвайки принципа на равнопоставеност, такава изискване да бъде въведено и за останалите групи лица, които ползват правата по член 69, това са държавните служители от МВР, държавни служители от ДАНС, включително, бих казал, и тези, които са член 69а - балетисти, танцьори и т.н., или това условие...

Водещ: ...отпадне изцяло.

Б. Петков: ...да отпадне.

Водещ: Ясно. Иначе бюджетът няма да бъде объркан от сега въведената ситуация.

Б. Петков: Да, защото от началото на тази година размерът на осигурителната вноска за тези лица беше увеличен чувствително - с 20 процентни пункта, така че приходът от осигурителните вноски в рамките на една година от тези лица да покрива разхода, свързан с плащанията на техните пенсии.

Водещ: Благодарим ви. Благодарим ви за този разговор.

Б. Петков: Благодаря и аз.